Konstitutionsutskottets betänkande 1989/90:KU6

Åtgärder mot våldsskildringar i videogram m.m.

1989/90
KU6

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett antal under den allmänna motionstiden 1989 väckta motioner om åtgärder mot våldsskildringar i videogram m.m. Motionsyrkandena har avstyrkts, i de flesta fall med hänvisning till den beredning som pågår i regeringskansliet av de förslag som våldsskildringsutredningen har lagt fram. Två reservationer har fogats till betänkandet.

Motionsyrkanden

1988/89:K403 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen antar följande förslag till lag om förhandsgranskning av videogram och filmer:

1 § Videogram får inte i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte spridas genom saluhållning eller annat tillhandahållande utan att dessförinnan ha godkänts av statens biografbyrå.

Vad som i lagen föreskrivs om videogram skall också gälla film.

2 § Biografbyrån får ej godkänna

1. videogram eller del av videogram med skildringar av sexuellt våld eller tvång eller närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur, om inte spridandet är försvarligt med hänsyn till framställningens syfte och sammanhang samt omständigheterna i övrigt,

2. videogram eller del av videogram med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur, om spridning skall ske till barn under 15 år.

3 § Angående biografbyråns granskning gäller i tillämpliga delar vad därom är stadgat i 5— 7 §§ förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m.m.

4 § Bryter någon uppsåtligen mot föreskriften i 1 § skall han dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Sker överträdelsen av oaktsamhet, som ej är ringa, döms till böter.

1988/89:K421 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär lagförslag om att införa förhandsgranskning av alla videogram och videofilmer som sprids till allmänheten för privat bruk.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Ju623.

1988/89:K422 av Berndt Ekholm m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kontrollen av förbudet mot produktion, distribution, försäljning och visning av barnpornografiska filmer behöver skärpas.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:L716.

1988/89:K426 av Erling Bager m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag som begränsar det förråande videoutbudet.

1988/89:K427 av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att förhandsgranskning och registrering av videofilm skall ske,

2. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att snarast ta fram förslag till åtgärd för att förhindra spridning av TV-spel med våldsförhärligande innehåll.

1988/89:K429 av Birthe Sörestedt m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en lag om allmän förhandsgranskning av alla videogram samt ökat stöd till informationsverksamheter.

1988/89:K438 av Maj Britt Theorin m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om ett snabbt införande av en granskningsavgift i syfte att finansiera en allmän förhandsgranskning av videogram.

1988/89:K439 av Maj Britt Theorin m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar om en allmän förhandsgranskning av videogram.

1988/89:K441 av Anneli Hulthén m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatorisk förhandsgranskning av hemvideogram.

1988/89:K444 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om förhandsgranskning av videogram.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Kr353.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Förhandsgranskning (censur) kan bara ske av filmer och videogram som skall visas offentligt. Bestämmelser om detta finns i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m.m.

Vid offentlig förevisning får inte förevisas film eller videogram som inte dessförinnan godkänts av statens biografbyrå. Biografbyrån får inte godkänna film eller videogram eller del av film eller videogram, vars förevisande på grund av det sätt varpå händelserna skildras, och det sammanhang som de förekommer i, kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott. Film eller videogram eller del av film eller videogram får inte heller godkännas till förevisning för barn i en viss särskilt angiven åldersgrupp, i den mån den kan vålla barn i en sådan åldersgrupp psykisk skada.

I 16 kap. brottsbalken finns föreskrifter om straff som gör det möjligt att ingripa i efterhand mot barnpornografi och mot våldsskildringar i film och videogram.

Den som skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprids eller som sprider sådan bild av barn kan dömas för *barnpornografibrott.*

Den som i stillbild eller i en film, ett videogram, ett televisionsprogram eller andra rörliga bilder skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden eller bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring kan dömas för *olaga våldsskildring.* Detsamma gäller den som i rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring. Bestämmelserna om olaga våldsskildring gäller inte offentliga förevisningar av filmer eller videogram och inte heller filmer eller videogram som har godkänts för visning av statens biografbyrå eller upptagningar av rörliga bilder med samma innehåll som en film eller ett videogram som har godkänts av biografbyrån.

För *otillåten utlämning av film eller videogram* kan den dömas som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte till den som är under 15 år lämnar ut en film, ett videogram eller en annan upptagning av rörliga bilder med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur. Detta gäller dock inte filmer eller videogram som statens biografbyrå har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under 15 år eller upptagning av rörliga bilder med samma innehåll som en film eller ett videogram som har godkänts av biografbyrån. Straffbestämmelsen gäller inte heller offentliga förevisningar av filmer eller videogram.

De krav på allmän förhandsgranskning av videogram som förs fram i de nu behandlade motionerna hänger nära samman med frågan om ett utvidgat grundlagsskydd för andra medier än det tryckta ordet.

Denna fråga har utretts av två parlamentariskt sammansatta kommittéer — *massmedieutredningen* och *yttrandefrihetsutredningen*. Yttrandefrihetsutredningen avgav 1983 betänkandet (SOU 1983:70) Värna yttrandefriheten. I betänkandet diskuterades två lagtekniska lösningar för ett sådant utbyggt skydd. Den ena lösningen var en ny grundlag som omfattade såväl en reglering av tryckfriheten som de andra uttrycksformerna. Den andra lösningen utgjordes av en parallell reglering i en separat yttrandefrihetslag för dessa andra uttrycksformer. Utredningen uttalade sympatier för en lösning i det längre perspektivet med en enda sammanhållen grundlag men stannade ändå för den andra lösningen. Utredningen föreslog således en ny grundlag — yttrandefrihetsgrundlag — med bestämmelser för program i eter- och trådsändningar, ljudupptagningar, upptagningar av rörliga bilder samt sådana sceniska framställningar och utställningar som har en särskilt utsedd utgivare. Förslaget innebar att ett särskilt ensamansvar skulle införas beträffande de grundlagsskyddade medierna — i första hand för en särskilt utsedd utgivare och i andra hand för den som bedriver verksamheten. Utredningen föreslog också vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen och regeringsformen.

På grundval av betänkandet remitterade regeringen till lagrådet förslag till vissa ändringar av grundlagsskyddet för tryckta skrifter m.m. (intaget i prop. 1986/87:151 om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.). Enligt förslaget skulle förbudet mot censur och sådana andra hindrande åtgärder som inte har stöd i grundlagen utsträckas till att omfatta även de medier som inte utgjordes av det tryckta ordet. Från censurförbudet gjordes undantag i fråga om offentliga förevisningar av rörliga bilder. I remissprotokollet antecknades att frågan om förhandsgranskning av filmer och videogram som sprids på annat sätt än genom offentlig visning utreddes av våldsskildringsutredningen. I väntan på resultatet av det arbetet, som inte kunde föreligga i sådan tid att det kunde beaktas i det aktuella lagstiftningsärendet, ansåg sig departementschefen inte ha underlag för att föreslå någon grundlagsregel som tillåter annan censur än den som avser offentlig förevisning. Skulle på grundval av resultatet av våldsskildringsutredningens arbete det ställningstagandet göras att förhandsgranskning skall omfatta mer, skulle det enligt departementschefen krävas ett nytt förslag till grundlagsändring. En redogörelse för våldsskildringsutredningens arbete lämnas nedan.

I remissen lades vidare fram ytterligare ett förslag till lagteknisk lösning av det utvidgade grundlagsskyddet för andra uttrycksformer än det tryckta ordet. Detta förslag innebar att tryckfrihetsförordningen skulle kompletteras med bestämmelser om andra medier än det tryckta ordet i en ny, andra avdelning. De tryckfrihetsrättsliga bestämmelserna skulle behållas i en första avdelning i förordningen.

Enligt lagrådet var det ofrånkomligt att ge radio och television grundlagsskydd medan det var tveksamt om det var välbetänkt att grundlagsskydda film och videogram. Lagrådet ville emellertid från sina utgångspunkter inte motsätta sig detta och anslöt sig i princip till det remitterade förslaget till lagteknisk lösning.

Sedan lagrådsremissen publicerats uppstod en debatt i vilken det sattes i fråga om det var lämpligt att ta in de nya bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen. I sin anmälan av lagrådets yttrande (också den intagen i prop. 1986/87:151) vidhöll departementschefen att den lösning som hade lagts fram i remissen hade avgörande fördelar från både saklig och systematisk synpunkt. Han konstaterade att det vid grundlagsändringar av det aktuella slaget normalt eftersträvas en förhållandevis bred enighet i riksdagen. Enligt departementschefen fick det i det dåvarande läget bedömas som osäkert om en sådan bred enighet fanns i fråga om den lagtekniska lösningen av hur man bör skapa ett utbyggt grundlagsskydd för andra medier än det tryckta ordet. Han anförde att ytterligare beredning måste äga rum och att denna naturligtvis borde ske på ett sådant sätt att företrädare för riksdagspartierna i någon form deltog i beredningen. Frågan om det utbyggda grundlagsskyddet för andra medier än det tryckta ordet bröts därför ut ur ärendet.

Under sommaren och hösten 1987 bereddes frågan i regeringskansliet under medverkan av företrädare för riksdagspartierna. För att ett grundlagsförslag skulle kunna behandlas en första gång före riksdagsvalet 1988, skulle det ha förelagts riksdagen senast i mitten av november 1987. Det gick inte att uppnå någon enighet i tid. Beredningsarbetet avbröts därför.

Vid riksdagsbehandlingen av den nämnda propositionen uttalade utskottet att det var angeläget att det utrednings- och beredningsarbete som under lång tid lagts ned i syfte att åstadkomma grundlagskydd för vissa andra utrycksformer än det tryckta ordet leder till grundlagsreglering. Enligt utskottet syntes det fortsatta beredningsarbetet i huvudsak kunna inriktas på att underkasta det omfattande sakliga materialet en ny prövning som i stor utsträckning kunde utgå från de bedömningar yttrandefrihetsutredningen gjort. Med tanke på frågans betydelse och det angelägna i att uppnå en bred politisk enighet ansåg utskottet att beredningsarbetet skulle ske under parlamentarisk medverkan av representanter för de politiska partierna i riksdagen. Beredningsarbetet borde enligt utskottets mening inriktas mot en lösning i enlighet med principerna för yttrandefrihetsutredningens förslag, dvs. en särskild grundlag för de aktuella medierna (KU 1987/88:36).

Beredningsarbetet har återupptagits i regeringskansliet. Det sker under medverkan av företrädare för riksdagspartierna.

Våldsskildringsutredningen

I enlighet med ett bemyndigande av regeringen tillkallade statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet 1985 en särskild utredare för att utreda frågor om åtgärder mot våldsskildringar i inspelningar av rörliga bilder (dir. 1985:29). Bakgrunden till detta var de starkt delade meningar som hade kommit fram i frågan om förhandsgranskning av filmer och videogram och som enligt regeringen kunde ses som ett uttryck för oro och osäkerhet inför den snabba framväxten av nya medier för spridningen av program med rörliga bilder.

Utredningen, som antog namnet *våldsskildringsutredningen,* avgav i juni 1987 rapporten Videovåld (Ds U 1987:8). I maj 1988 överlämnade utredningen sitt huvudbetänkande (SOU 1988:28) Videovåld II — förslag till åtgärder. I mars 1989 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande (SOU 1989:22) Censurlagen — en modernisering av biografförordningen.

I huvudbetänkandet diskuterar utredningen förutsättningarna att införa allmän förhandsgranskning av hemvideogram. Frågan belyses särskilt från yttrandefrihetssynpunkt. Även de praktiska svårigheterna med avgränsning av förhandsgranskningen tas upp.

Utredningen presenterar två olika principförslag till lagstiftning. Det ena avser en lag om allmän förhandsgranskning av filmer och videogram. Bestämmelserna i det lagförslaget innebär att granskningen omfattar praktiskt taget alla framställningar i filmer och videogram som inom ramen för näringsverksamhet tillhandahålls konsumenter för enskilt bruk. Det andra principförslaget avser en lag om registrering och förhandsgranskning av filmer och videogram. Förslaget innebär ett system med allmän registrering av videogram i kombination med förhandsgranskning i vissa fall.

I sina överväganden kommer utredningen fram till att det är ytterst tveksamt om censur i en eller annan form är ett lämpligt medel för att komma till rätta med problemet att barn och ungdomar tar skada av s.k. extremvåld i rörliga bilder. Enligt utredningen skulle antagligen någon ytterligare begränsning åstadkommas, om man inför allmän förhandsgranskning av hemvideogram. Utredningen finner att dessa begränsade effekter dock måste vägas mot de omfattande resurser som en förhandsgranskning kräver. Enligt utredningen kommer dessa resurser i varje förhandsgranskningssystem att främst gå åt för att kontrollera den del av marknaden som inte innehåller extremvåld. En ordning med en särskild tillsynsorganisation i kombination med kraftigt höjda straff har enligt utredningen inte denna nackdel eftersom de resurser som samhället ställer till förfogande då helt kan utnyttjas för

kontroll av utbudet av extremvåld i videogram. Den pågående självsaneringen inom videomarknaden ger ytterligare möjligheter till en koncentrerad inriktning mot dessa våldsskildringar. Utredningen anser således att samhällets kontrollverksamhet ger störst effekt om den utnyttjas för denna tillsyn.

Med hänsyn främst till förhandsgranskningens begränsade effekter i förhållande till alternativet tillsyn finner utredningen vidare att det är tveksamt om det är förenligt med regeringsformens regler om skydd för yttrandefriheten att införa censur av hemvideogram.

Utredningens slutsats blir att den inte kan förorda ett system med förhandsgranskning. I stället föreslår utredningen en särskild tillsynsorganisation i kombination med höjda straff.

Utredningens betänkanden har remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet. Som framgått av det föregående berör detta arbete beredningen av frågan om utvidgat grundlagsskydd för andra medier än det tryckta ordet.

Utskottet

Förhandsgranskning av videogram avsedda för privat bruk

Frågan om en utvidgning av förhandsgranskningen av filmer och videogram tas upp i motionerna K403 av Olof Johansson m.fl. (c), K421 av Lars Werner m.fl. (vpk), K426 av Erling Bager m.fl. (fp), K427 yrkande 1 av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (mp), K429 av Birthe Söderstedt m.fl. (s), såvitt nu är i fråga, K438 och K439 av Maj Britt Theorin m.fl. (s), K441 av Anneli Hulthén m.fl. (s) och K444 yrkande 2 av Inger Schörling m.fl. (mp).

Motion K403 innehåller ett förslag till lag om förhandsgranskning av videogram och filmer. Enligt förslaget får videogram och filmer inte i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte spridas genom saluhållning eller annat tillhandahållande utan att dessförinnan ha godkänts av statens biografbyrå. I motion K439 föreslår motionärerna en lag om allmän förhandsgranskning av filmer och videogram i huvudsak enligt våldsskildringsutredningens principmodell. Förslaget innebär en allmän granskningsplikt för filmer och videogram utom för vissa särskilt angivna undantag. Det innebär vidare att granskningen skall ske utifrån samma kriterier oberoende av om framställningen är avsedd för offentlig förevisning eller för enskilt bruk. I båda motionerna kritiseras våldsskildringsutredningens slutliga förslag till lösning såsom alltför otillräckligt och halvhjärtat.

Enligt motion K438 bör kostnaderna för en allmän förhandsgranskning av det slag som föreslås i motion K439 tas ut av videobranschen.

I motion K421 fordrar motionärerna att samhället klart visar att det tar avstånd från kvinnoförtryck i olika former. De pekar på den form av kvinnoförtryck som kommer till uttryck i s.k. sexualvåldsvideo och kräver därför förhandsgranskning av alla videogram och filmer som sprids till allmänheten.

Enligt motion K426 är det angeläget att komma till rätta med de problem som ett förråande videoutbud för med sig. Motionärerna anför att det finns både principiella och praktiska svårigheter men att det är angeläget att finna en eller flera framkomstvägar. De är beredda att acceptera en förhandsgranskning av film som vänder sig till de yngsta grupperna.

I motion K429, såvitt nu är i fråga, och motion K441 anförs att nuvarande lagstiftning och andra åtgärder inte är tillräckliga för att få bort de grova våldsinslagen i videofilm och att obligatorisk granskning av alla videogram därför bör införas. Liknande uppfattningar framförs i motion K427 yrkande 1 och motion K444 yrkande 2.

Utskottets bedömning

Riksdagen har tidigare avslagit motionsyrkanden om att den obligatoriska förhandsgranskningen av videogram skall utvidgas till att omfatta även sådana som är avsedda för privat bruk. Riksdagen hänvisade därvid till våldsskildringsutredningens arbete och att detta inte borde föregripas (KU 1985/86:11, rskr. 40 och KU 1987/88:36, rskr. 290).

Under senare tid har utvecklingen på videogramområdet fört med sig att våldsskildringar i videogram har sålts eller hyrts ut till allmänheten. Särskilt det förhållandet att barn och ungdomar i ökad utsträckning har fått tillgång till sådana videogram har ingett stark oro. År 1981 infördes därför bestämmelser om förbud mot att sprida sådana skildringar. Bestämmelserna har därefter skärpts vid några tillfällen.

Frågan om ytterligare åtgärder från samhällets sida mot våldsskildringar i videogram bereds nu inom regeringskansliet. Enligt utskottet bör resultatet av detta beredningsarbete avvaktas innan riksdagen för egen del tar ställning i frågan. Utskottet avstyrker därför motionerna K403, K421, K426, K427 yrkande 1, K429, såvitt nu är i fråga, K438, K439, K441 och K444 yrkande 2.

Andra åtgärder än förhandsgranskning

Två motioner tar upp andra åtgärder än förhandsgranskning när det gäller att komma till rätta med alster av olämpligt innehåll.

I motion K422 pekar motionärerna på att det förekommer produktion och distribution av barnpornografiska filmer trots att detta är förbjudet. De anför att kontrollen av förbudets efterlevnad måste bli bättre.

Enligt motion K429, såvitt nu är i fråga, måste forskning och kunskapsspridning om våldsskildringarnas effekter ökas och en bred upplysningskampanj påbörjas i syfte att nå attitydförändringar samt underlätta för föräldrar och barn att göra medvetna val och efterfråga kvalitetsfilmer.

Utskottets bedömning

Frågor om åtgärder för att förbättra efterlevnaden av förbudet mot barnpornografiska filmer och om information till allmänheten om de negativa konsekvenserna av våldsskildringar har ett nära samband med den beredning av våldsskildringsutredningens betänkanden som nu pågår i regeringskansliet. Utskottet anser att det arbetet bör avvaktas innan ställning tas till de krav som förs fram i motionerna. Utskottet avstyrker således motion K422 och motion K429, såvitt nu är i fråga.

Åtgärder mot våldsförhärligande dataspel

Enligt motion K427 yrkande 2 förekommer det våldsförhärligande innehåll också i videospel (TV-spel, dataspel). I motionen krävs åtgärder för att förhindra spridning av sådana spel.

Utskottets bedömning

Under våren 1989 behandlade riksdagen motionsyrkanden om åtgärder mot försäljningen och marknadsföringen av våldsförhärligande leksaker och spel. När det gäller data- och TV-spel pekade riksdagen på att en arbetsgrupp med företrädare för databranschen och barnmiljörådet hade bildats. Riksdagen utgick från att arbetet inom en snar framtid skulle leda till en rimlig lösning. Riksdagen erinrade också om att spelen med de mest markerade våldsinslagen ofta saluförs av näringsidkare som inte är anslutna till någon branschorganisation. I den mån det skulle visa sig att den oorganiserade handeln inte frivilligt begränsade sitt utbud till vad som kan anses acceptabelt, borde man enligt riksdagen inte tveka att tillgripa lagstiftning. Riksdagen uttalade att den utgick från att regeringen noga följde utvecklingen och att regeringen skulle ta de initiativ som kunde bli nödvändiga. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida ansågs inte påkallad varför motionsyrkandena avslogs (1988/89:LU17, rskr. 128).

Enligt utskottets mening är det inte heller nu påkallat att riksdagen vidtar någon särskild åtgärd beträffande dataspel. Utskottet avstyrker därför motion K427 yrkande 2. Utskottet vill i detta sammanhang peka på att ingripanden mot spridningen av dataspel kan få yttrandefrihetsrättsliga aspekter.

Utskottet hemställer

1. beträffande *förhandsgranskning av videogram avsedda för privat bruk*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:K403, 1988/89:K421, 1988/89:K426, 1988/89:K427 yrkande 1, 1988/89:K429, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K438, 1988/89:K439, 1988/89:K441 och 1988/89:K444 yrkande 2,

res. 1 (c, vpk, mp)

2. beträffande *åtgärder mot barnpornografi*

att riksdagen avslår motion 1988/89:K422,

3. beträffande *information om våldsskildringars skadlighet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:K429, såvitt nu är i fråga,

4. beträffande *åtgärder mot våldsförhärligande dataspel*

att riksdagen avslår motion 1988/89:K427 yrkande 2.

res. 2 (mp)

Stockholm den 10 oktober 1989

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Catarina Rönnung (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Anita Modin (s), Torgny Larsson (s), Ylva Annerstedt (fp), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Rosa-Lill Wåhlstedt (s), Stig Bertilsson (m), Birger Andersson (c) och Hugo Andersson (c).

1. Förhandsgranskning av videogram avsedda för privat bruk (mom. 1)

Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp) samt Birger Andersson och Hugo Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Riksdagen har tidigare" och slutar med "K444 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har tidigare avslagit motionsyrkanden om att den obligatoriska förhandsgranskningen av videogram skall utvidgas till att omfatta även sådana som är avsedda för privat bruk. Riksdagen hänvisade därvid till våldsskildringsutredningens arbete och att detta inte borde föregripas (KU 1985/86:11, rskr. 40 och KU 1987/88:36, rskr. 290). Som framgår av det föregående är utredningens arbete numera avslutat.

I ett demokratiskt samhälle är yttrandefriheten av grundläggande betydelse för både samhälle och medborgare. Sedan länge har denna frihet varit en självklar medborgerlig rättighet i vårt land. En viktig princip är att överträdelser av yttrandefriheten bara bör föranleda ingripanden i efterhand. Uttryckliga förbud mot censur finns i såväl tryckfrihetsförordningen som radiolagen. Som ett undantag från denna princip förekommer censur i betydelsen obligatorisk, fortlöpande förhandsgranskning beträffande sådana filmer och videogram som skall visas offentligt. Att utvidga censuren till att även avse sådant som medborgarna tar del av i hemmen inger allvarliga betänkligheter från yttrandefrihetssynpunkt. Det bör bara komma i fråga, om särskilt starka skäl talar för det.

Under senare tid har utvecklingen på videogramområdet fört med sig att våldsskildringar i videogram har sålts eller hyrts ut till allmänheten. Särskilt det förhållandet att barn och ungdomar i ökad utsträckning har fått tillgång till sådana videogram har ingett stark oro. År 1981 infördes därför bestämmelser om förbud mot att sprida sådana skildringar. Bestämmelserna har därefter skärpts vid några tillfällen. Trots dessa åtgärder förekommer det videogram som sprids till allmänheten i spekulationssyfte och som innehåller närgångna och utdragna skildringar av brutalt våld — ibland med sadistiska inslag. Dessa skildringar är många gånger av sådan art att de uppenbarligen inte skulle godkännas för offentlig visning. Att sådana videogram sprids är oacceptabelt, särskilt som de ofta kan bli tillgängliga för barn och ungdomar.

Som utskottet i olika sammanhang har framhållit är den från yttrandefrihetssynpunkt principiellt bästa lösningen att söka komma till rätta med problemet genom straffsanktioner och en effektiv tillsyn av efterlevnaden av bestämmelserna på området. Enligt utskottets mening står det emellertid klart att sådana åtgärder inte på ett tillräck-

ligt effektivt sätt förhindrar spridningen av videogram som innehåller den nämnda typen av våldsskildringar. Utskottet anser därför att ett system med förhandsgranskning av videogram och filmer för privat bruk bör prövas. Det bör utformas så att det tillgodoser de yttrandefrihetsrättsliga intressena. Enligt utskottets mening bör regeringen på grundval av våldsskildringsutredningens betänkanden lägga fram förslag till lagstiftning om förhandsgranskning av videogram och filmer. Utskottet anser att lagförslaget bör få en utformning som huvudsakligen överensstämmer med det förslag som läggs fram i motion K403. Härigenom är syftet med den motionen tillgodosett. Utskottet tillstyrker bifall till motionerna K421, K426, K427 yrkande 1, K429, såvitt nu är i fråga, K441 och K444 yrkande 2. Med det anförda får även motionerna K438 och K439 i allt väsentligt anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förhandsgranskning av videogram avsedda för privat bruk*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:K421, 1988/89:K426, 1988/89:K427 yrkande 1, 1988/89:K429, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K441 och 1988/89:K444 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1988/89:K403, 1988/89:K438 och 1988/89:K439 hos regeringen begär förslag till lagstiftning om förhandsgranskning av videogram och filmer avsedda för privat bruk i enlighet med vad utskottet anfört.

2. Åtgärder mot våldsförhärligande dataspel (mom. 4)

Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Under våren 1989" och slutar med "yttrandefrihetsrättsliga aspekter" bort ha följande lydelse:

Många dataspel som säljs eller hyrs ut till barn och ungdomar har ett innehåll som förhärligar våld och som befäster ras- och könsfördomar samt människoförakt. Utskottet anser att det nu är dags att samhället söker komma till rätta med spridningen av sådana dataspel. Riksdagen bör därför hos regeringen begära förslag till lagstiftning om åtgärder mot spridningen av dataspel med våldsförhärligande innehåll.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *åtgärder mot våldsförhärligande dataspel*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K427 yrkande 2 hos regeringen begär förslag till lagstiftning om åtgärder mot spridningen av dataspel i enlighet med vad utskottet anfört.

gotab 99067, Stockholm 1989